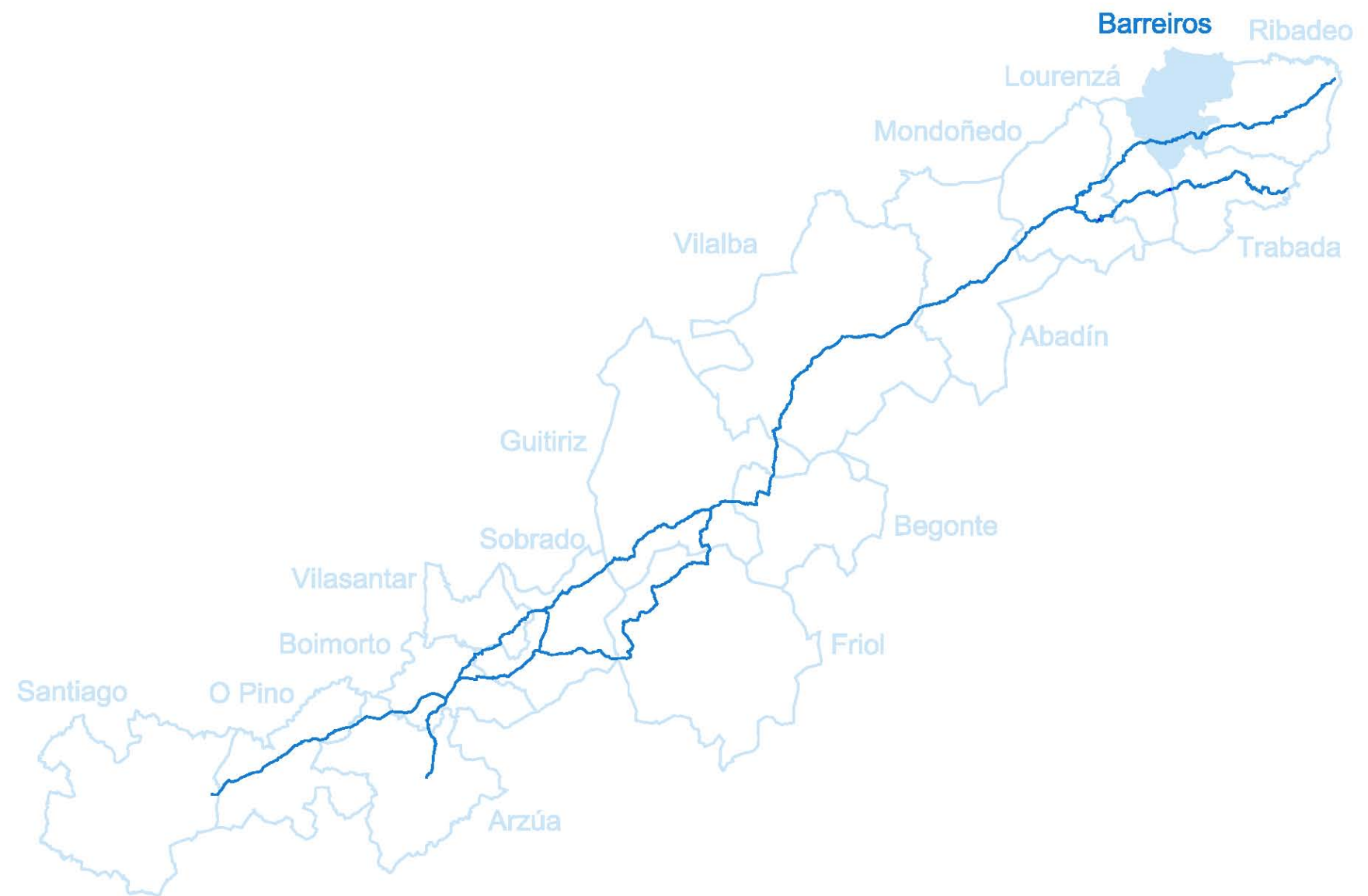

CONCELLO DE BARREIROS

SEPARATA N. 02

ÍNDICE

1.	DESCRICIÓN E XUSTIFICACIÓN DO TRAZADO	1
1.1.	DESCRICIÓN DA PROPOSTA.....	1
1.2.	XUSTIFICACIÓN DA PROPOSTA DO CAMIÑO.....	1
1.2.1.	O CAMIÑO NA CARTOGRAFÍA HISTÓRICA	2
1.2.2.	PROPOSTAS ANTERIORES DE TRAZADO.....	3
2.	ESTADO DE CONSERVACIÓN DO CAMIÑO E CALIDADE AMBIENTAL.....	4
3.	DESCRICIÓN E CRITERIOS DE PROTECCIÓN DO ÁMBITO DO TERRITORIO HISTÓRICO	5
4.	ELEMENTOS PATRIMONIAIS VINCULADOS AO CAMIÑO DE SANTIAGO	5
5.	ANEXO FOTOGRÁFICO	6
6.	ANEXO PLANOS.....	10

1. DESCRICIÓN E XUSTIFICACIÓN DO TRAZADO

1.1. DESCRICIÓN DA PROPOSTA

Descrición do trazado

O trazado do Camiño de Santiago Norte no concello de Barreiros percorre as parroquias de Vilamartín Pequeno (San Xoán Degolado), San Xulián de Cabarcos e San Xusto de Cabarcos.

O percorrido do camiño no concello de Barreiros iníciase no núcleo de Vilamartín Pequeno, para continuar entre os núcleos da Aldea de Riba e da Aldea de Baixo. O percorrido continúa por unha pista que tras cruzar o Rego de Porto leva a Vilamartín Grande. Dende Vilamartín Grande o camiño segue pola estrada CP 06-09. Despois de atravesar un bosque o trazado pasa xunto ao lugar de Salgueiro para un pouco mais adiante chegar ao núcleo de Gondán. O percorrido prosegue pasando polos núcleos de O Seixo da Veiga, Pedrido e O Corveiro. Antes de chegar ao lugar de A Igrexa, San Xusto de Cabarcos, o trazado segue por un camiño que atravesa entre o Monte de San Paio e o Monte Calvario, cuxa divisoria constitúe a linde entre os concellos de Barreiros e Lourenzá.

Trazado con vestixios históricos Gondán – O Seixo da Veiga

Entre un punto situado ao leste de Gondán e O Seixo da Veiga, na parroquia de San Xulián de Cabarcos, existen os vestixios dun tramo do camiño de uns mil novecentos metros de lonxitude que vai polo norte destes núcleos. O trazado pode identificarse sobre o terreo e a súa meirande parte segue figurando como camiño de propiedade pública nos planos do catastro.

1.2. XUSTIFICACIÓN DA PROPOSTA DO CAMIÑO

A proposta de trazado do camiño parte das informacións históricas sobre as rutas utilizados polos peregrinos que arribaban aos portos cantábricos e seguían o camiño a pé cara a Santiago de Compostela. Entre as varias descrições do camiño realizadas por peregrinos a través da historia a que refire con maior detalle o trazado do camiño Norte é a realizada polo peregrino francés Jean Pierre Racq, que fixo a súa viaxe a Santiago no ano 1790. No seu texto se indica o paso polos seguintes lugares identificables na cartografía histórica: Ribadeo, Mondoñedo, Vilalba, Parga, Grixalba, San Bartolomé de la Mota e Sta. Igrexa (quizá unha referencia as dúas igrexas de Sabugueira xunto a A Lavacolla). As referencias ás edificacións e outros elementos vinculados ao camiño, como poden ser os hospitais de peregrinos establecidos ao longo do seu percorrido, serven para establecer e corroborar o seu trazado. Do mesmo xeito a relación co fenómeno da peregrinación dalgúns topónimos e microtopónimos permiten confirmar zonas e puntos de paso do camiño.

Para a definición da traza pátense da análise da cartografía histórica, sobre a que é posible identificar os antigos camiños reais, cuxo trazado pódese considerar herdeiro do dos antigos camiños de longo percorrido utilizados dende finais da Idade Media.

Nun seguinte paso realízase aproximación mais precisa, buscando a identificación dos trazados históricos no viario aínda existente na actualidade. Isto realízase mediante o estudo das fotografías aéreas do voo dos anos 1956-57 (Voo Americano) e a súa comparación cas fotografías aéreas actuais e os planos catastrais actuais e históricos, nos que é posible identificar camiños perdidos que seguen sendo de propiedade pública ou formas do parcelario que denotan a presenza de antigos trazados.

A delimitación definitiva da traza levase a cabo trala comprobación sobre o terreo das hipótese formuladas con anterioridade. Para isto levouse a cabo unha intensa labor de traballo de campo, que inclúe a documentación fotográfica do territorio que percorre o camiño e a recompilación de testemuñas dos veciños dos lugares da súa contorna, mediante metodoloxía etnográfica.

Trazado Ribadeo - Mondoñedo

Dende mediados da Idade Media o desenvolvemento urbano de Ribadeo e o traslado da sé episcopal de San Martiño de Mondoñedo ó seu actual emprazamento en Vilamaior de Brea (1113) operou importantes modificacións na ruta dos peregrinos. En primeiro lugar, converténdose o paso da ría en barca ata Porcillán nunha alternativa máis desexable, pola existencia do hospital ribadense de San Sebastián. E nun segundo termo, determinando fortemente o paso dos peregrinos polo val de Mondoñedo, onde a nova vila ofrecía tamén servizo hospitalario, xunto coa posibilidade de visitar as reliquias da súa catedral

Os referentes principais para a definición do trazado dos camiños polos que transcorría o Camiño Norte dende a idade Moderna son a Carta Geométrica de Galicia de Domingo Fontán, do ano 1845 e os planos provinciais de Lugo e A Coruña de Francisco Coello e Pascual Madoz dos anos 1864 e 1865 respectivamente. Nestes planos recóllense con precisión os camiños que no tempo de Fontán aínda atopábanse en uso e que en liñas xerais coincidirían cos trazados dos camiños fixados dende finais da Idade Media.

Como documento anterior á Carta de Domingo Fontán que contribúe a corroborar a validez dos planos antes sinalados utilízase o Plano do Bispado de Mondoñedo do ano 1764 realizado por José Cornide no que figura con precisión o trazado do Camiño entre Ribadeo e Grixalba, no concello de Sobrado.

Outro plano histórico de interese para a definición deste tramo do camiño e o de Tomás López do ano 1784, que aínda que se trata de dun traballo de gabinete baseado en informacións procedentes de

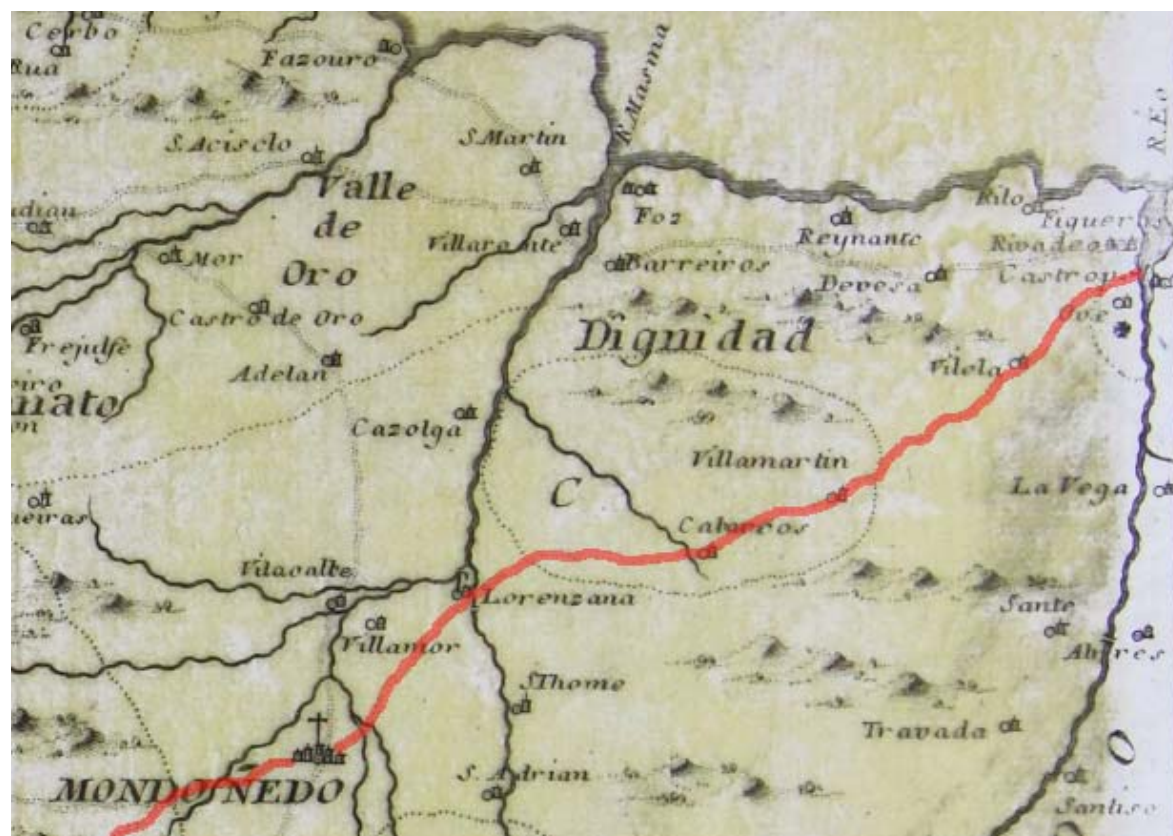
diversas fontes, entre elas José Cornide, ven a corroborar e a matizar as informacións aportadas por outros autores.

1.2.1. O CAMIÑO NA CARTOGRAFÍA HISTÓRICA

Plano do Bispado de Mondoñedo de José Cornide (1764)

No Plano do Bispado de Mondoñedo de José Cornide do ano 1764 figura con claridade o camiño que unía Ribadeo con Mondoñedo pasando por Ove, Vilela, Vilamartín, Cabarcos e Lourenzá.

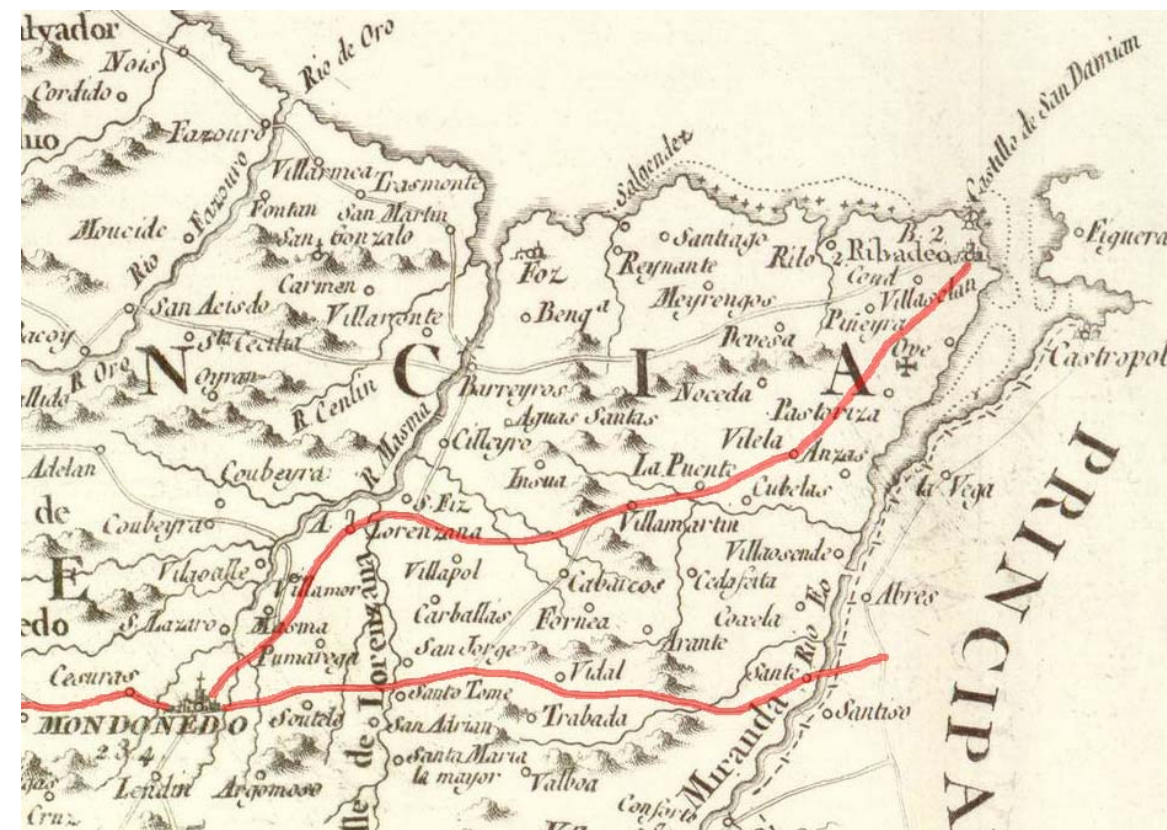
Respecto ao trazado do Camiño entre Lourenzá e Mondoñedo a única referencia que figura no plano é que este pasaba ao oeste de Villamor.

Plano do Bispado de Mondoñedo de José Cornide (1764)

Mapa Xeográfico do Reino de Galicia de Tomás López (1784)

No plano recollese o camiño que partindo de Ribadeo deixa ao leste Ove e Pastoriza e pasa por Vilela, La Puente (A Ponte), Villamartín e Lourenzana (Lourenzá). Entre Lourenzá e Mondoñedo segue un trazado paralelo ao río Masma, deixando Villamor e Masma ao oeste do seu trazado.

Mapa Xeográfico do Reino de Galicia de Tomás López (1784)

Carta Geométrica de Galicia de Domingo Fontán (1845)

Segundo este plano o camiño pasaba polos lugares de Ove, Vilela, Cuvelas (hoxe Covelas), La Puente (actual A Ponte) e Arante. O trazado continuaba polo norte de Villamartín, deixaba ao sur San Xulián de Cabarcos, pasaba por Ladrado e seguía polo norte de San Xusto de Cabarcos para despois de atravesar o Monte Calvario chegar a Lourenzá.

O Camiño entre Lourenzá e Mondoñedo pasaba por Arrojo, deixando ao oeste Villamor, seguía por Grobe (Ogrobe) e continuaba por El Pedrido e San Lázaro ata chegar a Mondoñedo.

Carta Geométrica de Galicia de Domingo Fontán (1845)

Plano de Lugo de Francisco Coello y Pascual Madoz (1864)

No plano de Lugo de Francisco Coello figura un camiño que parte de Ribadeo en vai en dirección sur bordeando a marxe esquerda da ría ata a zona na que se sitúan os núcleos de Frieira e Reme, que aparecen recollidos no plano. Desde este punto o camiño vai en dirección oeste pasando entre Cobelas e Cedofeita para a continuación bordear o Monte Mondigo e pasar por Villamarín (Vilamariz) e continuar polo norte de San Pedro de Arante e de Vilamartín, xa no actual concello de Barreiros. O trazado segue por San Xulián de Cabarcos, Ladrado, Villamar, San Xusto de Cabarcos, Pusada e Lourenzá.

O camiño entre Lourenzá e Mondoñedo pasaba por Arrojo, deixaba ao oeste o núcleo de Vilamor, continuaba pasando por Grobe (actual Ogrobe), seguía polo oeste de San Pedro de la Torre e Reguengo. Cruzaba pola ponte de San Paio o Rego de Valiñadares e continuaba por San Lázaro ata chegar a Mondoñedo.

Plano de Lugo de Francisco Coello y Pascual Madoz (1864)

1.2.2. PROPOSTAS ANTERIORES DE TRAZADO

A continuación sinálanse as variacións do trazado proposto respecto ás propostas feitas con anterioridade: o trazado que figura no expediente de delimitación do Camiño do Norte, ruta da costa, posto a exposición pública por Acordo do 12 de novembro de 1997, cuxo procedemento no foi resolto, e o trazado realizado pola Sociedade Anónima de Xestión do Plan Xacobeo no ano 1993.

Tramo entre Vilamartín Pequeno e Vilamartín Grande, A Aldea de Abaixo

Entre Vilamartín Pequeno e Vilamartín Grande propónse a recuperación do trazado que bordeaba polo sur o lugar de A Aldea de Abaixo. O primeiro treito deste trazado atopase perdido e non figura nos planos actuais do catastro.

O trazado proposto na delimitación posta a exposición pública pola Xunta de Galicia no ano 1997 e a realizada pola Sociedade Anónima de Xestión do Plan Xacobeo vai por unha pista que bordea A Aldea de Abaixo polo norte.

Variación do trazado do Camiño en A Aldea de Abaixo, entre Vilamartín Pequeno e Vilamartín Grande

Trazado do Camiño Trazado Xunta de Galicia 1997
Coincidente co da S.A. de Xestión do Plan Xacobeo

Tramo Gondán – O Seixo da Veiga

O trazado orixinal do camiño entre Gondán e O Seixo da Veiga, na parroquia de San Xusto de Cabarcos, pasaba ao norte de estes núcleos, este trazado atopase perdido na actualidade.

O trazado da S.A. de Xestión do Plan Xacobeo vai por unha pista de concentración parcelaria situada entre o trazado histórico e a estrada LU-0609, que une os dous núcleos. Na proposta adoitase manter o trazado histórico como trazado con vestixios históricos, levando o trazado do camiño pola estrada. Este trazado coincide co proposto no expediente posto a exposición pública pola Xunta de Galicia no ano 1997.

Variación do trazado do Camiño entre Gondán e O Seixo da Veiga

Trazado do Camiño, coincidente con Trazado S.A. de Xestión do Plan Xacobeo
trazado Xunta de Galicia 1997

2. ESTADO DE CONSERVACIÓN DO CAMIÑO E CALIDADE AMBIENTAL

Plano de calidade ambiental do Camiño

No seguinte plano representase mediante un código de cores a avaliación da calidade ambiental de cada un dos tramos do Camiño. Os factores que se tiveron en conta para a realización de dita avaliación foron: a calidade da paisaxe inmediato ao Camiño; a percepción que dende el se ten da paisaxe afastada e o seu nivel de calidade; o arborado e a vexetación vinculada ao Camiño; a calidade das edificacións do seu entorno; o grado de conservación da configuración tradicional da traza e por último a existencia de elementos ou circunstancias que poidan supoñer un impacto sobre o Camiño ou a súa contorna.

Valoración da calidade ambiental do Camiño no Concello de Barreiros

 Moi Boa
 Boa
 Media
 Mala
 Moi mala

3. DESCRICIÓN E CRITERIOS DE PROTECCIÓN DO ÁMBITO DO TERRITORIO HISTÓRICO

Os criterios para a delimitación do ámbito do territorio histórico do Camiño de Santiago Norte baséanse na necesidade de protexer os elementos vinculados ao Camiño no seu entorno máis próximo. Os valos e noiros que definen os seus límites; a vexetación vinculada ao Camiño: aliñacións de árbores, bosques autóctonos; os sistemas de cultivos: agras, prados, cos elementos a eles asociados: socialcos, valos, noiros; as construcións tradicionais: vivendas, hórreos, palleiras e construcións adxectivas en xeral, capelas, igrexas, muíños, etc.; os espazos públicos vinculados ao Camiño: espazos comunitarios dos núcleos, campos da festa, carballeiras, atrios das igrexas e, en xeral, calquera outro elemento de valor relacionado coa traza do Camiño. Por outra banda esta delimitación ten por obxecto a protección da paisaxe inmediato ao Camiño e das vistas sobre a paisaxe máis afastado.

Para a realización da delimitación pátense dunha banda a cada lado do Camiño dun ancho mínimo de cen metros que se adapta en función dos elementos a protexer. A delimitación pode verse incrementada para englobalas áreas de protección dos elementos patrimoniais próximos ao Camiño, as delimitacións dos núcleos de poboación polos que pasa ou que se atopan na súa contorna inmediata, e para incrementar a protección de determinadas zonas de interese ambiental, natural ou paisaxístico. Puntualmente en función das características do parcelario ou das edificacións situadas á beira do camiño a delimitación do ámbito de protección pode ter zonas máis estreitas, pero estas sempre terán un ancho superior ao da franxa de trinta metros de protección do contorno definida pola Lei 3/1996 de Protección dos Camiños de Santiago.

Co obxecto de que o perímetro do ámbito do territorio histórico sexa identificable de xeito sinxelo sobre o terreo, este sempre segue as liñas reflectidas nos planos do catastro: límites das parcelas, límites de estradas ou camiños, cursos fluviais, etc. Cando as características do parcelario non fan posible este tipo de delimitación utilízanse liñas que unen elementos identificables sobre o terreo, por exemplo a liña trazada entre dúas esquinas dos peches de fincas.

No concello de Barreiros o ámbito do territorio histórico abarca partes do territorio das parroquias polas que pasa o Camiño: Vilamartín Pequeno (San Xoán Degolado), San Xulián de Cabarcos e San Xusto de Cabarcos.

Na zona que limita co termo municipal de Ribadeo o ámbito do territorio histórico inclúe os núcleos de Vilamartín Pequeno, Aldea de Riba e Aldea de Baixo, inclúese así mesmo a igrexa parroquial de Vilamartín Pequeno e o ámbito de protección do xacemento de Os Calixos, situado ao sueste de aquela.

O seguinte núcleo que se inclúe na delimitación do territorio histórico é Vilamartín Grande. Na zona de monte situada a continuación amplíase a delimitación para incluír o xacemento de Os Castros, situado ao norte do camiño.

A continuación inclúense no ámbito de protección os núcleos de Salgueiro e Godán. Nesta zona amplíase a delimitación cara ao norte para incluír o trazado con vestixios históricos entre Salgueiro e Seixo da Veiga. Ademais deste último se inclúen na zona de protección os núcleos de Pedrido, O Corveiro e A Calzada. Situado algo ao norte do trazado, o lugar de A Igrexa, no que se atopa a Igrexa de San Xusto de Cabarcos, queda tamén dentro do ámbito de protección. Neste tramo a delimitación estendese en dirección norte para englobar o ámbito de protección do Castro de Vilamar, incluíndose tamén dentro dela o núcleo de Novás.

4. ELEMENTOS PATRIMONIAIS VINCULADOS AO CAMIÑO DE SANTIAGO

Elementos patrimoniais dentro do ámbito do territorio histórico

Denominación	Lugar	Parroquia	Tipoloxía	UTM x	UTM y
Os Castros	Cabarcos	Cabarcos (San Xulián)	Castro	643504	4817295
Os Castros/ Castro de Vilamar	San Xusto de Cabarcos	San Xusto de Cabarcos	Castro	639852	4817204
Os Calixos	Vilamartín Pequeno	Vilamartín Pequeno (San Xoán Degolado)	Castro	645720	4816757
Os Castros	Cabarcos	Cabarcos (San Xulián)	Castro	643504	4817295
Os Castros/ Castro de Vilamar	San Xusto de Cabarcos	San Xusto de Cabarcos	Castro	639852	4817204
Os Calixos	Vilamartín Pequeno	Vilamartín Pequeno (San Xoán Degolado)	Castro	645720	4816757
Os Castros	Cabarcos	Cabarcos (San Xulián)	Castro	643504	4817295
Capela do Carme	Cabarcos	Cabarcos (San Xulián)	Relixiosa	644502	4817340
Capela do Pilar	Cabarcos	Cabarcos (San Xulián)	Relixiosa	642745	4816461
Igrexa Parroquial de S. Xusto	San Xusto de Cabarcos	San Xusto de Cabarcos	Relixiosa	640339	4816700
Casa con Escudo e Capela	San Xusto de Cabarcos	San Xusto de Cabarcos	Civil	641158	4816414
Casa con Escudo	San Xusto de Cabarcos	San Xusto de Cabarcos	Civil	641199	4816414
Vivenda tradicional no Corveira	San Xusto de Cabarcos	San Xusto de Cabarcos	Casa tradicional	640793	4816494
Hórreo con balcón no Corveiro	San Xusto de Cabarcos	San Xusto de Cabarcos	Hórreo	640908	4816488
Hórreo na Igrexa	San Xusto de Cabarcos	San Xusto de Cabarcos	Hórreo	640278	4816709
Igrexa Parroquial de S. Xoán Degolado	Vilamartín Pequeno	Vilamartín Pequeno (San Xoán Degolado)	Relixiosa	645443	4816945

5. ANEXO FOTOGRÁFICO

Tramo: Vilamartin Pequeno -
A Igrexa

CNCA201002.JPG

CNCA201003.JPG

CNCA201004.JPG

CNCA201005.JPG

CNCA201006.JPG

CNCA201007.JPG

CNCA202001.JPG

CNCA202002.JPG

CNCA203001.JPG

CNCA203002.JPG

CNCA203003.JPG

CNCA203004.JPG

CNCA203005.JPG

CNCA203006.JPG

CNCA203007.JPG

CNCA203008.JPG

CNCA204001.JPG

CNCA204002.JPG

CNCA204003.JPG

CNCA204004.JPG

CNCA204005.JPG

CNCA205001.JPG

CNCA206001.JPG

CNCA206002.JPG

CNCA206003.JPG

CNCA206004.JPG

CNCA206005.JPG

CNCA206006.JPG

CNCA207001.JPG

CNCA207002.JPG

CNCA207003.JPG

CNCA207004.JPG

CNCA207005.JPG

CNCA207006.JPG

CNCA207007.JPG

CNCA207008.JPG

CNCA207009.JPG

CNCA207010.JPG

CNCA207011.JPG

CNCA207012.JPG

CNCA207013.JPG

CNCA207014.JPG

CNCA207015.JPG

CNCA207016.JPG

CNCA207017.JPG

CNCA207018.JPG

CNCA207019.JPG

CNCA207020.JPG

CNCA209001.JPG

CNCA209002.JPG

CNCA209003.JPG

CNCA209004.JPG

CNCA210001.JPG

CNCA210002.JPG

CNCA210003.JPG

CNCA210004.JPG

CNCA210005.JPG

6. ANEXO PLANOS